

به نام خدا

معاونت برنامه ریزی و اشتغال استانداری های

(گلستان، کیلان، مازندران)

سند چشم انداز توسعه افق ۱۴۱۴ منطقه ساحلی شمال
کشور

(بیانیه، ویژگی های چشم انداز و ماتریس SWOT)

دقتر برنامه ریزی و بودجه

آذر ۱۳۹۳

غیر قابل استناد

چشم انداز منطقه یک در افق ۱۴۱۴

منطقه ای است توسعه یافته و پایدار با هویت بومی و ایرانی-اسلامی، دروازه فراملی در شمال ایران، دارای اقتصاد چندبعدی، برپایه فناوری‌های پیشرفته، دانش بنیان و نوآور، حامی امنیت غذایی کشور، برخوردار از صنعت مدرن، خدمات برتر با تأکید بر گردشگری، بازرگانی داخلی و خارجی در سازمان فضایی متعادل و متوازن با برنامه ریزی یکپارچه.

منطقه‌ای امن با مردمی سالم، بانشاط و برخوردار از رفاه و منزلت اجتماعی در نظام فرهنگی و اجتماعی منسجم.

منطقه یک در افق چشم‌انداز ۱۴۱۴ چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت:

- امن، با بهره‌گیری از ظرفیت‌های امنیتی، دفاعی و پدافندی، نگهداری از زیست‌بوم‌ها و میراث فرهنگی و ساخت و سازهای مقاوم در شهرها و روستاها در برابر تهدیدهای طبیعی ناگهانی.
- برخوردار از سلامت، رفاه، منزلت اجتماعی، نهاد مستحکم خانواده، دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از فرصت‌های برابر توزیع درآمد.
- توسعه‌یافته متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی متکی بر اصول اخلاقی و ارزش‌های بومی ایرانی - اسلامی، مردم‌سالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادی‌های مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسانی، بهره‌مند از انضباط اجتماعی و قضایی، وجدان و روحیه کاری و کارآفرینی.
- برخوردار از محیط زیست پایدار با بهره‌گیری بهینه از عناصر پایه، باتکیه بر حفظ، نگهداشت، احیاء و بازآفرینی جنگل‌ها، مراتع و منابع آب و خاک.
- پیشرو در توسعه علمی، پژوهش‌های بنیادی، ارتقاءدهنده تحقیقات توسعه‌ای و کاربردی علم و فناوری با بهره‌گیری از ظرفیت فارغ‌التحصیلان و بنگاه‌های دانش‌بنیان.
- برخوردار از نهادهای توسعه‌یافته متناسب با الزامات توسعه پایدار.
- دارای اقتصاد متنوع با سهم غالب بخش خصوصی - تعاونی، برخوردار از دانش پیشرفته و منابع انسانی متخصص، ماهر و نوآور و سطح بالای سرمایه اجتماعی.
- دارای کشاورزی توسعه‌یافته در تولید محصولات و کالاهای دارای مزیت نسبی و رقابتی در سطح ملی و فراملی، قطب اصلی تولید پروتئین، گیاهان صنعتی، خاص، داروئی و گل‌های زینتی کشور و توان تولید محصولات فراسرزمینی به‌ویژه در حوزه دریای خزر.
- دارای صنعت و معدن توسعه‌یافته مبتنی بر فناوری‌های نوین و پیشرفته، استانداردهای زیست‌محیطی و تاکید بر استفاده از تمامی ظرفیت‌ها.
- برخوردار از زنجیره کامل صنایع پستین و پیشین مدرن مرتبط با فعالیت‌های بخش کشاورزی.
- فعال در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی، قطب تولید انرژی‌های نوین، پاک و تجدیدپذیر کشور و همکاری گسترده با کشورهای منطقه خزر در زمینه سوپ حامل‌های انرژی و فرآورده‌های آن.

- دارای کارکردهای متنوع و گوناگون گردشگری طبیعی، تاریخی، ورزشی، درمان و سلامت و ارائه‌کننده خدمات تخصصی در مقیاس ملی (ایرانگردی) و فراملی (جهانگردی) با بهره‌گیری بهینه و پایدار از دریا، سواحل دریا و پهنه‌های جنگلی و مرتعی، اماکن تاریخی و فرهنگی.
- ایفای سهم درخور و مناسب، در مبادلات بازرگانی خارجی کشور با محوریت مناطق آزاد و ویژه اقتصادی، دسترسی آسان با بهره‌گیری از سازه‌های ترابری پیشرفته در شبکه‌های جاده‌ای، ریلی، هوایی و دریایی.
- قطب تجاری، لجستیکی و ترانزیتی در سطح ملی و فراملی.
- برخوردار از کانون‌های توسعه‌یافته در مسیر کریدورهای بین‌المللی حمل و نقل. (بنادر نوشهر، امیرآباد، انزلی، آستارا، خواجه‌نفس و گمیشان)
- کانون تعاملات ایران با کشورهای CIS. (شهرهای گرگان، ساری و رشت)
- ارائه‌کننده خدمات آموزش عالی و سلامت در سطح ملی و فراملی.

تحلیل استراتژیک SWOT منطقه یک (استان های گیلان، مازندران و گلستان)

نقاط قوت	نقاط ضعف
<p>۱. موقعیت ممتاز به لحاظ استقرار در کنار دریای خزر و برخورداری از منابع دریایی، شرایط مناسب اقلیمی و عرصه‌های طبیعی ساحلی، جلگه‌ای، جنگلی، مرتعی، کوهستانی و زیست محیطی.</p> <p>۲. وجود اراضی مستعد و حاصل خیز، رودخانه‌ها، آبنندان‌ها، سدها، آب فراوان و امکان تولید متنوع محصولات کشاورزی (برنج، گندم، نباتات علوفه‌ای، دانه‌های روغنی، چای، زیتون، پنبه، توتون، ابریشم، جو، ذرت، مرکبات، کیوی، چوب و ...)، دام، طیور و آبی‌پروری.</p> <p>۳. قابلیت قابل ملاحظه در زمینه تولید دام و طیور و صنایع وابسته و تکمیلی مانند کارخانجات شیر و لبنیات و کشتارگاه‌های صنعتی دام و طیور.</p> <p>۴. قابلیت توسعه کشت‌های گلخانه‌ای برای تولید گل و گیاهان زینتی، دارویی و سایر محصولات به منظور افزایش صادرات غیر نفتی.</p> <p>۵. برخورداری از زمینه مناسب گسترش صنعت نوین گردشگری با تاکید بر <u>اکوتوریسم، تاریخی</u> و گردشگری سلامت با توجه به ظرفیت‌های بالقوه.</p> <p>۶. آثار طبیعی نظیر زیستگاه‌های حیات وحش، زیستگاه‌های پرندگان بومی و مهاجر، ییلاق‌ها، غارها و یخچال‌های طبیعی، آب‌های معدنی با خاصیت‌های درمانی، دریاچه‌ها، تالاب‌ها و مرداب‌های بکر.</p> <p>۷. آثار تاریخی و سنت‌های دیرینه فرهنگی با قابلیت ثبت در فهرست میراث ملی و جهانی.</p> <p>۸. برخورداری از بزرگترین مراکز تولید خاویار و صید ماهیان خاویاری در کشور و ظرفیت پرورش ماهیان خاویاری، استخوانی و میگو و پرورش ماهی در قفس و امکان توسعه صنایع شیلاتی و بنادر صیادی.</p> <p>۹. وجود زیرساخت‌های مناسب توسعه فعالیت‌های صنعتی به ویژه در زمینه صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی با تاکید بر صنایع چوب و کاغذ، مصنوعات چوبی و ماشین‌آلات کشاورزی.</p>	<p>۱. از بین رفتن پوشش گیاهی، تخریب جنگل‌ها و مراتع، افزایش فرسایش خاک و سیل گیر و رانشی بودن برخی مناطق به دلیل استفاده بدون برنامه و بی‌رویه از طبیعت.</p> <p>۲. بهره‌برداری نامناسب و بیش از ظرفیت از زیست بوم‌های آبی، مراتع و جنگل‌های استان.</p> <p>۳. تجاوز به حریم رودخانه‌ها، تغییر بی‌رویه کاربری اراضی کشاورزی و منابع طبیعی و گسترش بی‌رویه و افقی شهرها و روستاها.</p> <p>۴. هدررفت بخش عمده‌ای از منابع آب‌های سطحی، کمبود تأسیسات مهار و ذخیره‌سازی آب‌های سطحی و پایین بودن بهره‌وری آبیاری و کمبود آب شرب.</p> <p>۵. بالا بودن سطح آب و زه‌دار بودن اراضی کشاورزی.</p> <p>۶. نارسایی بازار محصولات کشاورزی در مقیاس ملی، عدم تعادل قیمت‌های واقعی محصولات کشاورزی در بازار به دلیل دخالت عوامل واسطه‌ای و ناکارایی بازار</p> <p>۷. روند رو به رشد آلودگی‌های زیست محیطی به ویژه منابع آب‌های سطحی و زیرزمینی.</p> <p>۸. بالا بودن ضایعات محصولات کشاورزی و دامی به دلیل شیوه سنتی تولید محصولات کشاورزی و دام و طیور، ضعف مکانیزاسیون، کمبود امکانات و تأسیسات نگهداری محصولات کشاورزی، نارسایی سیستم بسته‌بندی، انبارداری و نگهداری و ضعف صنایع تبدیلی.</p> <p>۹. فقدان الگوی کشت مناسب، کوچک مقیاس بودن واحدهای بهره‌برداری کشاورزی، سنتی بودن روش‌های تولید و بالا رفتن قیمت تمام شده محصولات.</p>

تحلیل استراتژیک SWOT منطقه یک (استان های گیلان، مازندران و گلستان)

نقاط قوت	نقاط ضعف
<p>۱۰. امکان گسترش بسیاری از صنایع وابسته به کشاورزی (صنایعی که ماشین آلات و ادوات مورد نیاز بخش کشاورزی را تامین می نمایند) و تولید برخی از محصولات کشاورزی که نیاز به فراوری از طریق ایجاد و گسترش صنایع تبدیلی (صنایع پیوسته به کشاورزی) دارند.</p> <p>۱۱. وجود معادن غنی (زغال سنگ، پوکه معدنی، باریت، گرانیت، فلورین، سنگ آهک، صدف کوهی، ید با درجه خلوص بالا و ...) و امکان فراوری مواد معدنی.</p> <p>۱۲. برخورداری از امکانات متنوع تولید برق از طریق انرژی های نو و ارزان قیمت (آبی و بادی و خورشیدی).</p> <p>۱۳. وجود ذخایر طبیعی نفت و گاز.</p> <p>۱۴. برخورداری از مناطق آزاد و ویژه اقتصادی.</p> <p>۱۵. فعالیت گمرکات استان در سطح منطقه ای و فرمانطقه ای.</p> <p>۱۶. وجود فرودگاه های بین المللی و خطوط ریلی در دست اتمام سراسری برای عرضه سریع تر تولیدات فاسد شدنی گل و گیاه زینتی به سایر نقاط کشور و خارج از کشور.</p> <p>۱۷. استقرار سکونت گاه های شهری و روستایی در مجاورت هم و فراهم بودن امکان عرضه سریع تر، ارزان تر و بموقع تر محصولات.</p> <p>۱۸. توان ارائه خدمات آموزشی با توجه به وجود دانشگاه های معتبر دولتی، مراکز متعدد آموزش عالی بخش خصوصی و مؤسسات تحقیقات کاربردی و سهم بالای متخصصین و تحصیل کرده ها و فارغ التحصیلان جوان با درجه علمی بالا و جویای کار.</p> <p>۱۹. سیر صعودی مشارکت اجتماعی زنان، بالا بودن اعتماد به نفس و عزت انسانی، میل به پیشرفت در مردم، وجود خلاقیت و نوآوری و ابراز وجود همکاری و تعاون.</p> <p>۲۰. مشابهات و اشتراکات فرهنگی نسبتاً زیاد و تعاملات تاریخی، فرهنگی با کشورهای آسیای مرکزی و کشورهای منطقه قفقاز</p> <p>۲۱. روند فزاینده چند مرکزی ساختار سکونتگاهی.</p> <p>۲۲. همگنی نسبی شاخص های توسعه انسانی و روند فزاینده بهبود آن ها.</p> <p>۲۳. تعدد و پراکندگی متوازن نواحی و روند کاهش نابرابری های ناحیه ای.</p> <p>۲۴. وجود میراث جهانی جنگل های هیرکانی (ذخیره های زیست کره ارس و سرخدار و پسته وحشی و چندین گونه گیاهی و جانوری اندمیک) و گل فشان (شرق تالاب گمیشان و ...)</p>	<p>۱۰. صید بی رویه آبزیان و روند کاهشی ذخایر ماهیان خاویاری، <u>استخوانی</u> و کیلکای دریای خزر.</p> <p>۱۱. بهره وری پایین، ضعف فن آوری و قدیمی بودن واحدهای بزرگ صنعتی.</p> <p>۱۲. وجود رطوبت بالا و فرسودگی خطوط شبکه های توزیع (آب، برق، گاز) و تأسیسات زیربنایی.</p> <p>۱۳. ضعف تأسیسات و کمبود امکانات و تجهیزات مناسب عمران شهری به ویژه شبکه جمع آوری و تصفیه آب های سطحی و فاضلاب های شهری و صنعتی.</p> <p>۱۴. سهم بالای هزینه های تملک زمین برای اجرای پروژه های زیربنایی و عمرانی و هزینه بالای نگهداری تأسیسات زیربنایی.</p> <p>۱۵. ضعف زیرساخت ها، تأسیسات و تجهیزات زیربنایی به ویژه شبکه های حمل و نقل و ترابری، ترانزیت و مناطق آزاد.</p> <p>۱۶. ناکافی بودن ظرفیت راه های ارتباطی منطقه با مناطق همجوار بویژه در ایام تعطیلات.</p> <p>۱۷. آزاد نبودن حریم ۶۰ متری دریا و کمبود فضاهای عمومی گردشگری در ساحل و اختصاص نوار ساحلی به مجتمع های تفریحی و توریستی دستگاه های اجرایی و نهادها.</p> <p>۱۸. چشم انداز نامطلوب در مبادی ورودی و خروجی و حد فاصل شهرها به دلیل استقرار نامناسب فعالیت ها.</p> <p>۱۹. وجود سکونتگاه های غیررسمی و بافت های حاشیه ای.</p> <p>۲۰. کمبود تأسیسات بازیافت پسماندها و تصفیه فاضلاب.</p> <p>۲۱. بالا بودن قیمت زمین و گسترش خدمات بورس بازی های سوداگرانه، کاذب و خلاف قانون زمین و مستغلات.</p> <p>۲۲. عدم مدیریت و نظارت بر دخل و تصرف در پهنه های ساحلی بواسطه هجوم جمعیت غیربومی برای استفاده فصلی از طبیعت استان.</p> <p>۲۳. کیفیت نامناسب فضاها و مراکز آموزشی، درمانی و ورزشی در کانون های جمعیتی.</p> <p>۲۴. عدم توسعه بخش فرهنگ و هنر متناسب با نیازها و ظرفیت های فرهنگی استان.</p>

تحلیل استراتژیک SWOT منطقه یک (استان های گیلان، مازندران و گلستان)

نقاط قوت	نقاط ضعف
	۲۵. تخریب آثار باستانی و تاریخی به دلیل شرایط نامناسب آب و هوایی و به ویژه بالا بودن میزان رطوبت.
	۲۶. وجود معضل بیکاری به ویژه در بین دانش آموختگان دانشگاهی.
	۲۷. عدم تناسب فارغ التحصیلان دانشگاهی با نیازهای بازار کار.
	۲۸. فقدان مراکز آموزش عالی در سطوح ملی و فراملی و سطح پایین تعاملات دانشگاهی با مراکز آموزش عالی بین المللی.
	۲۹. فقدان مراکز و مجتمع های آموزشی مدرن و تعدد بالای مراکز آموزش عالی غیر انتفاعی.
	۳۰. عدم رعایت اصول آمایش سرزمین و توان اکولوژیک در تعیین کاربری های اقتصادی.
	۳۱. عدم توسعه یافتگی نهادهای مالی و اعتباری در جوامع روستایی.

تحلیل استراتژیک SWOT منطقه یک (استان های گیلان، مازندران و گلستان)

تهدید	فرصت
<p>۱. کافی نبودن عملیات آبخیزداری در استان های حوزه آبخیز برخی از سدهای منطقه.</p> <p>۲. برخی ابهامات قانونی و حقوقی در استفاده از منابع آب ورودی به استان و برداشت های بی رویه از آن ها در استان های بالادست بویژه در حوزه آبخیز سفید رود.</p> <p>۳. کاهش ذخایر آبریزان دریای خزر ناشی از برداشت های بی رویه کشورهای منطقه .</p> <p>۴. نارسائی برخی قوانین و مقررات و اسناد ثبتی در رابطه با صدور سند مالکیت و کاربری اراضی کشاورزی و دست اندازی به اراضی جنگلی و مرتعی منطقه و کافی نبودن نظارت های قانونی و اجرائی در جلوگیری از تغییر کاربری ها.</p> <p>۵. ایجاد کاربری های نامتناسب و تلاقی بخشی از مسیر آزادراه تهران-شمال با جنگل های شمال کشور و همچنین با منابع آب سطحی بویژه رودخانه حفاظت شده چالوس.</p> <p>۶. طولانی شدن زمان اتمام سدهای شروع و پیش بینی شده در طول بیش از دودهه و امکان تشدید بحران در خشکسالی های آتی.</p> <p>۷. تغییر مداوم قوانین و مقررات و سیاستهای صنعتی ، بازرگانی، ارزی، بانکی، بیمه ای و... در رابطه با صادرات و واردات کالاها و مواد اولیه و ماشین آلات و قطعات صنعتی.</p> <p>۸. بالا رفتن قیمت بسیاری از مواد از جمله قیمت انرژی و عدم جبران آن از سوی دولت با سیاست های تعدیلی علیرغم پیش بینی در قوانین مربوطه.</p> <p>۹. کمبود برخی مواد اولیه صنعتی و محدودیت های وارداتی آن ها.</p> <p>۱۰. اثرات منفی جهانی شدن و تحریم ها در مبادلات بین المللی کالاها، مواد اولیه ،خدمات مهندسی و حمایت های پس از فروش و....</p> <p>۱۱. عدم وجود ضمانت های اجرایی برخورد با برداشت های غیر مجاز مواد معدنی و عدم تخصیص بودجه های کافی ملی جهت اکتشاف و زیرساخت ها .</p>	<p>۱. برخورداری از مرز آبی طولانی و مجاورت با کشورهای حوزه دریای خزر و آسیای میانه جهت مبادلات بازرگانی و تامین نیازهای آن ها در محصولات کشاورزی، صنعتی، خدمات فنی و مهندسی و گردشگری.</p> <p>۲. برخورداری از فرصت جذب سرمایه گذاری های داخلی و خارجی در منطقه از جمله در زمینه نفت و گاز، بخش کشاورزی، صنعت و گردشگری.</p> <p>۳. برخورداری از مبادی ورود و خروج کالا و مسافر با کشورهای آسیای میانه و اروپا، قرارگیری در مسیر کریدور حمل و نقل بین المللی (هوایی، دریایی، ریلی و جاده ای) منطقه جهت حمل کالا و مسافر.</p> <p>۴. مرکز اتصال کشورهای منطقه آسیای میانه، چین و روسیه به کشورهای حوزه خلیج فارس و اروپا از طریق کریدور شمال به جنوب در منطقه.</p> <p>۵. نزدیکی به تهران به عنوان مهمترین مرکز جمعیت، اداری و سیاسی کشور.</p> <p>۶. عبور خط لوله گاز ترکمنستان به ایران و سوآپ نفت و گاز.</p> <p>۷. رشد صنعت ارتباطات و گسترش روزافزون بهره گیری از شبکه های ارتباطی و امکان استفاده از تکنولوژی IT در ارائه خدمات تجاری و حرفه ای.</p> <p>۸. منطقه شناخته شده برای فعالیت های گردشگری در سطح کشور و وجود گردشگر گذری - زیارتی .</p> <p>۹. وجود تقاضای فراوان در منطقه برای تولید بسیاری از کالاها پر مصرف و دسترسی آسان به بازار مصرف.</p> <p>۱۰. تمایل بخش خصوصی خارجی به سرمایه گذاری صنعتی در منطقه.</p> <p>۱۱. برخورداری از پتانسیل شکل گیری مجموعه های شهری همکار .</p>

تحلیل استراتژیک SWOT منطقه یک (استان های گیلان، مازندران و گلستان)

تهدید	فرصت
<p>۱۲. آلودگی آب دریای مازندران بواسطه استخراج نفت و ورود آلودگی از طریق جریان رودخانه های سواحل پیرامون دریای مازندران (۵ کشور ساحلی)، تخلیه و شستشوی کشتی های نفتی، انتقال آلودگی های ناشی از فعالیت های بندر امیرآباد به خلیج گرگان و تهدید موجودات و پرندگان آبرزی و کنار آبرزی تالاب میانکاله.</p> <p>۱۳. هجوم آب شور به آب شیرین در بخش های شمالی جلگه.</p> <p>۱۴. بالا آمدن سطح آب زیرزمینی در اراضی حاشیه ساحل، سیل گیری و ماندابی شدن اراضی حاشیه ساحل در فصول بارانی، پیش روی و پس روی آب دریا.</p> <p>۱۵. کاهش آب ورودی سد سپیدرود به علت احداث چند سد در (استان زنجان) و کاهش شدید حق آبه استان گلستان توسط استان های خراسان شمالی و رضوی در رودخانه اترک.</p> <p>۱۶. بالابودن وقوع بلایای طبیعی (سیل، رانش زمین، خشکسالی، سرما، آتش سوزی جنگل هاو ...) و خسارات ناشی از آن.</p> <p>۱۷. تقاضای بالای ملی برای در اختیار داشتن مسکن دوم در منطقه و فقدان نظارت کافی بر تغییر کاربری اراضی در سطح ملی.</p> <p>۱۸. ضعف سیستم بیمه محصولات در مقیاس ملی و عدم حمایت کافی مالی از بخش کشاورزی در کشور.</p> <p>۱۹. عدم توجه کافی به توسعه سیستم حمل و نقل ریلی و دریایی در شمال کشور علیرغم ضرورت توسعه آن، کمبود بودجه و برنامه ریزی درخصوص حمل و نقل دریایی و ریلی.</p> <p>۲۰. فقدان برنامه و خط مشی های بلندمدت برای توسعه آتی آموزش عالی.</p>	